

VILÁG- TÖRTÉNET

8. (40.) évfolyam 2018. 1.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
TÖRTÉNETTUDOMÁNYI INTÉZET FOLYÓIRATA

- **MOLNÁR ISTVÁN JÁNOS**
1848 KANADÁBAN
- **KÖKÉNY ANDREA**
AZ 1846–1848-AS AMERIKAI–MEXIKÓI HÁBORÚ ÉS MEGÍTÉLÉSE
- **VAJDA ZOLTÁN**
„MEXIKÓ SZÁMUNKRA A TILTOTT GYÜMÖLCS”
- **HAHNER PÉTER**
AZ 1848-AS KALIFORNIAI ARANYLÁZ TÖRTÉNELMI JELENTŐSÉGE
- **JANCSÓ KATALIN**
EGY MAGYAR KATONA PERUBAN
- **SZEMLE**
KATONA ESZTER, KRAJCSÍR LUKÁCS, PALOTÁS ZSOLT,
LÉVAI CSABA, BAKÓ ANDRÁS ÍRÁSAI

VILÁGTÖRTÉNET
A Magyar Tudományos Akadémia
Bölcsészettudományi Kutatóközpont
Történettudományi Intézetének folyóirata

Szerkesztők
Skorka Renáta (főszerkesztő)
Bíró László, Bottoni Stefano,
Katona Csaba, Martí Tibor
(szerkesztők)

Szerkesztőbizottság
Glatz Ferenc (elnök), Borhi László,
Erdődy Gábor, Fischer Ferenc, Fodor Pál, Klaniczay Gábor,
Majoros István, Pók Attila, Poór János

8. (40) évfolyam 2018. 1.

TARTALOM

1848 – fordulat az Újvilágban (Kökény Andrea)	1
<i>Tanulmányok</i>	
Molnár István János: 1848 Kanadában. A felelős kormányzat megteremtése	5
Kökény Andrea: Az 1846–1848-as amerikai–mexikói háború és megítélése	23
Vajda Zoltán: „Mexikó számunkra a tiltott gyümölcs.” John C. Calhoun, a mexikói háború és a korlátozott expanzió ideológiájának természetrajza	45
Hahner Péter: Az 1848-as kaliforniai aranyláz történelmi jelentősége	67
Jancsó Katalin: Egy magyar katona Peruban. Kossuth Károly és leszármazottai	79
<i>Visszhang</i>	
Csikós Zsuzsanna: Egy vándor hispán utakon. Emlékkiállítás Anderle Ádám tiszteletére	95
<i>Megemlékezés</i>	
In memoriam Anderle Ádám (1943–2016) (Szilágyi Ágnes Judit)	101
<i>Szemle</i>	
Egy vándor hispán utakon (Katona Eszter)	105
Forradalom az Antillákon (Krajcsír Lukács)	108
Kanada története (Palotás Zsolt)	112
A szeretet köztársasága (Lévai Csaba)	116
A „háború utáni háború” 1919–1933 (Bakó András)	121
<i>Műhely</i>	
Varró Orsolya: Megállapodás Vilmos, Aquitania hercege és Hugó chiliarchus között. Egy egyedülálló szöveg a 11. századi Franciaországból	125
Romsics Anna: A konfliktuskezelés módszerei 9–11. századi francia területeken	153

Jelen számunkat Kökény Andrea szerkesztette

Az 1846–1848-as amerikai–mexikói háború és megítélése

Az Amerikai Egyesült Államok és Mexikó között 1846–1848-ban vívott háború meghatározó volt a két állam viszonyában, s máig ható módon befolyásolta nem csupán a kétoldalú kapcsolatokat, hanem a két ország történetét is. Ennek ellenére ritkán került a figyelem középpontjába, s ha igen, gyakori volt, hogy mindkét oldal a másikat vádolta már a háború elkezdéséért és a kimeneteléért is, saját magát pedig mentegetni próbálta. Jelen tanulmányban először a háború előzményeit, legfontosabb eseményeit és közvetlen következményeit vizsgálom meg, majd azokat a nézeteket, amelyeket a kortársak és a háború történetét kutatók megfogalmaztak. Úgy vélem, a konfliktus historiográfiájának áttekintése lehetőséget kínál arra, hogy le lehessen számolni azokkal a félreértésekkel, vádaskodásokkal, túlzásokkal és mítoszokkal, amelyek az idők folyamán kialakultak.¹ Így talán túl lehet lépni azokon a leegyszerűsítő beállításokon is, hogy ki volt az agresszor és ki az áldozat, nem megkerülve a résztvevők felelősségének kérdését – legyenek azok egyes személyek, társadalmi csoportok vagy éppen politikai pártok.

Az amerikai–mexikói háború közvetlen kiváltó oka Texas 1845-ös csatlakozása volt az Amerikai Egyesült Államokhoz. A terület még 1836-ban szakadt el Mexikótól, mely maga is csak 1821-ben vált függetlenné a spanyol gyarmati uralom alól. Az 1824-es alkotmány értelmében Mexikó szövetségi köztársaság lett, sok tekintetben az amerikai alkotmányban megfogalmazott elveket véve példaként. A spanyol gyarmati rendszer öröksége, a katolikus egyház, az állam és a hadsereg befolyása miatt azonban ezeket az elveket nem volt könnyű a gyakorlatban megvalósítani. A fiatal állam számos belső problémával küzdött, ezért nem tudta északnyugati határvidékét sem gazdaságilag, sem politikailag integrálni. A sikertelen spanyol kolonizációt követően új stratégiát próbált alkalmazni, s meg-

* A szerző a Szegedi Tudományegyetem BTK Újkori Egyetemes Történeti és Mediterrán Tanulmányok Tanszékének adjunktusa (6722 Szeged, Egyetem u. 2.).

1 A két ország kapcsolatainak objektív vizsgálatára többek között egy 1997-ben az Egyesült Államokban megjelent kötetben került sor (Rodríguez O.–Lepp, 1999). Ebben az amerikai–mexikói háborúval kapcsolatos historiográfiát Thomas Benjamin és Jesús Velasco Márquez dolgozta fel. Benjamin–Márquez, 1999. 97–124.

nyitotta az országot a bevándorlás előtt.² A mexikói lakosság száma azonban továbbra is alacsony maradt, miközben a szomszédos államokból egyre több amerikai telepes érkezett a határvidéki területekre.³ Ők mindaddig együttműködtek a mexikói kormányzattal, míg az az eredeti feltételek szerint fogadta őket. Amikor azonban 1835-ben a mexikói elnök, Antonio López de Santa Anna centralista fordulatot hajtott végre, és Texit szorosabb ellenőrzés fenyegette, a terület lakói – beleértve az amerikaiakat és a mexikói származású texasiakat, a *tejanókat* is – úgy döntöttek, szembeszállnak politikájával. 1836. március 2-án kinyilvánították függetlenségüket.⁴ Több véres összecsapást követően 1836. április 21-én a texasiak legyőzték Santa Anna seregét a San Jacinto folyó melletti csatában.⁵ A mexikói elnök fogságba esett, és 1836. május 14-én a velascói szerződésben elismerte Texas függetlenségét.⁶ Ezt azonban szabadulása után érvénytelennek nyilvánította, és a mexikói kongresszus sem ratifikálta.

A Velascóban aláírt egyezmény értelmében a Texasi Köztársaság déli-dél-nyugati határa a Rio Grande folyó lett volna. A mexikói kongresszus azonban elutasította a szerződést, mivel korábban az egy közigazgatási egységként kezelt Coahuila és Texas tartomány határa sosem nyúlt a Nueces folyótól délre. Mexikó nem volt hajlandó Texas függetlenségét sem elismerni. Így a texasiak katonai győzelme ellenére a Rio Grande és a Nueces folyó közötti terület vitatott maradt.

Texas közvetlenül a függetlenség kivívása után felvételét kérte az Egyesült Államokba. Az amerikai Kongresszus 1837. március 3-án elismerte a Texasi Köztársaságot független államként, de néhány hónappal később elutasította az annexióra vonatkozó kérelmét. Ennek egyik legfőbb oka az volt, hogy a képviselők közül sokan attól féltek, a déli területek befogadásával felborulna a szabad és rabszolgatartó államok féltve őrzött egyensúlya. A heteken keresztül folyó viták során jelent meg az az érv, miszerint a texasi függetlenségi háború tulajdonképpen a déli államok összeesküvésének következményeként tört ki, és amelyeknek célja nem volt más, mint hogy további öt vagy hat rabszolgatartó államot csatoljanak az Egyesült Államokhoz.⁷

Csaknem egy évtized telt el, amikor James K. Polk személyében az 1844-es választásokon olyan elnök került az USA élére,⁸ aki az expanzió feltétlen híve volt. Texas csatlakozását az északnyugati területek, az úgynevezett Oregon vidék megszerzésével kívánta ellensúlyozni, s ezzel együtt az Egyesült Államok határát északon

2 A törvény értelmében egy felnőtt férfi 4605 acre, azaz közel kétezer hektár nagyságú telket vehetett birtokba, szinte ingyen. „The National Colonization Law.” August 18, 1824. In: Wallace–Vigness, 1963. 48. „The Coahuila-Texas State Colonization Law.” March 24, 1825. In: Wallace–Vigness, 1963. 48–50.

3 A tartomány népessége másfél évtized alatt két és fél ezerről negyvenezerre nőtt. Ez azonban azzal is együtt járt, hogy a lakosságon belül többszörösére nőtt az amerikai telepesek aránya. Weber, 1982. 162.

4 „The Texas Declaration of Independence.” March 2, 1836. In: Wallace–Vigness, 1963. 98–99.

5 Fehrenbach, 1968. 229–233.; Nevin, 1975. 133–140.

6 „The Treaty of Velasco.” May 14, 1836. In: Wallace–Vigness, 1963. 117–118.; Fehrenbach, 1968. 241.; Salvat–Rosas, 1986. 1773–1774.

7 Az összeesküvés-elmélet egyik legismertebb szószólója John Quincy Adams volt. Magáról az elméletről lásd például: Wexler, 1991. 118.; Richardson, 1943. 136.; Weber, 1982. 251.; Meinig, 1993. 140–142.

8 Polkról: Borneman, 2008.

és délen is a Csendes-óceánig kiterjeszteni.⁹ Kompromisszumos javaslatra épülő, de határozott politikája sikerrel járt. 1845. december 29-én Texas 28. államként felvételt nyert az Unióba.¹⁰

Texas egy államként csatlakozott, bár a törvény lehetővé tette, hogy a későbbiekben akár további négy államot alkothasson. Az új állam határa azonban továbbra is vitatott maradt. A feszültségeket növelte, hogy Polk elnök a Rio Grande és a Nueces folyó közötti területet az Egyesült Államokhoz tartozónak nyilvánította. Mexikó sem ezt, sem Texas annexióját nem ismerte el. Úgy tűnt, a háború elkerülhetetlenné vált.

Az amerikai elnök – sokak szerint azért, hogy bizonyítsa, a viták békés rendezésére törekszik – 1845 novemberében Mexikóba küldte tárgyalni John Slidellt. A kormányzat kétmillió dollárt ajánlott a vitatott terület megvételeért, ami körülbelül megfelelt annak az összegnek, ami az amerikai állampolgárok követelése volt Mexikóval szemben. Ezenkívül ajánlatot tettek Kalifornia és Új-Mexikó megvásárlására is, huszonötmillió dollárért.¹¹ Magam egyetértek Magyarics Tamás megfogalmazásával, miszerint az amerikai ajánlat elfogadása „politikai öngyilkosságot” jelentett volna Mexikó számára, amelynek élén ráadásul három kormány is váltotta egymást 1844 és 1846 között, s ezek közül egyik sem volt hajlandó hivatalosan fogadni Slidellt.¹²

Az ajánlat óriási felháborodást váltott ki Mexikóban, a mexikóiak nemzeti identitásukban érezték sértve magukat. Az újságok forradalommal fenyegetőztek, ha a kormány belemegy az üzletbe. Ezek után Polk elnök úgy döntött, hogy katonai erőt alkalmaz a vitatott terület megszerzése érdekében. Már csak valamilyen provokációra volt szüksége, hogy a fegyveres fellépés jogosnak tűnjön. Ezért az elnök Zachary Taylor tábornok vezetésével kétezer fős sereget küldött a vitatott határzónába, a Rio Grande vidékére. A mexikóiak pedig, miután hiába szólították fel az amerikaiakat a visszavonulásra, egy kisebb csapattal rajtuk ütöttek, s 1846. április 25-én tizenhat katonát megöltek, illetve megsebesítettek. James Polk május 11-én, arra hivatkozva, hogy „amerikai földön amerikai vért ontottak”, a Kongresszus hozzájárulását kérte a hadüzenethez, amit a testület két nappal később meg is adott.¹³ Az elnök ötvenezer fős sereg toborzására kapott felhatalmazást, s a törvényhozás tízmillió dollárt szavazott meg a költségekre.¹⁴

9 Oregon vidék a mai Oregon, Washington és Idaho államot, valamint Montana és Wyoming, illetve a kanadai British Columbia provincia egy részét foglalta magában, s 1818-tól kezdve brit–amerikai közös igazgatás alatt állt. A területre az 1840-es évek elejétől egyre több amerikai telepes érkezett, akik az amerikai kormányzat jogkörének kiterjesztéséért folyamodtak a Kongresszushoz. A diplomáciai csatározásokat követően a belső problémáival elfoglalt Nagy-Britannia végül 1846-ban az Oregon-szerződés keretében lemondott a területéről. „The Treaty of Oregon.” June 15, 1846. In: Commager, 1973. 311–312.

10 „The Resolution Annexing Texas to the United States.” March 1, 1845. In: Wallace–Vigness, 146–147. A javaslatot 120:98-as szavazati arányban fogadták el a Képviselőházban és 27:25-ös szűk többséggel a Szenátusban. Minthogy Polk elnök még nem lépett hivatalba, a dokumentumot John Tyler írta alá 1845. március 1-jén. Fehrenbach, 1968. 263–267.; Perrigo, 1971. 133–134.; Connor, 1971. 155.; Nevin, 1975. 218–219.; Pletcher, 1973. 172–182.

11 Pletcher, 1973. 286–291.

12 Magyarics, 2014. 73.

13 „Polk’s Message on War with Mexico.” May 11, 1846. In: Commager, 1973. 311.

14 Wexler, 1991. 146.

1. kép. A medve zászló felvonása

Itt érdemes megjegyezni, hogy 1847 decemberében az akkor még fiatal whig képviselő, Abraham Lincoln megkérdőjelezte, hogy a mexikóiak valóban amerikai földön ontottak-e vért. A Kongresszusban felszólította Polk elnököt, hogy nevezze meg a pontos helyet, ahol az amerikaiakon rajtaütöttek, és bizonyítsa be, hogy az valóban amerikai föld volt, vagy inkább Mexikó formálhatott rá jogot. A felvetést végül sosem tűzte napirendre a Képviselőház, de nyilvánvalóvá tette a whigek álláspontját a háború kitörésének körülményeivel és az amerikai hadüzenettel kapcsolatban.¹⁵

Az amerikai–mexikói háború két fronton zajlott. A nyugati hadsereg Stephen W. Kearny vezetésével, a flotta és John C. Frémont irreguláris csapatai segítségével hat hónap alatt elfoglalta Új-Mexikót és Kaliforniát. Kearny tábornok közel kétezer fős seregével Kansasból indult el 1846. augusztus 15-én, majd ellenállás nélkül bevonult Santa Fe városába, s Új-Mexikót az Egyesült Államokhoz tartozónak nyilvánította. Három nappal később felállított egy polgári kormányzatot, s a jogban jártas katonatisztjei segítségével kidolgozott egy ideiglenes alkotmányt a terület számára. Ezután erői egy részét délre, Chihuahua ellen vezényelte, ő maga pedig Kalifornia felé indult.¹⁶ Eközben annak hírére, hogy a mexikói kormányzat a továbbiakban nem fogja engedélyezni, hogy külföldiek földet birtokoljanak a tartományban, a Sacramento folyó völgyében élő amerikai telepések 1846 júniusában kirobbantották az úgynevezett medve zászlós felkelést. Sonomában, a mexikói határvidék kis településén elfoglalták a katonai barakkokat és egy olyan zászlót készítettek, melyen egy csillag és egy grizzly medve volt (1. kép). Váratlan segítséget kaptak az oregoni felderítő

15 James Polk legfőbb háborúellenes politikai ellenfeleinek állásfoglalásaival és tevékenységével kapcsolatban az egyik legátfogóbb és legfrissebb munka: Greenberg, 2012.

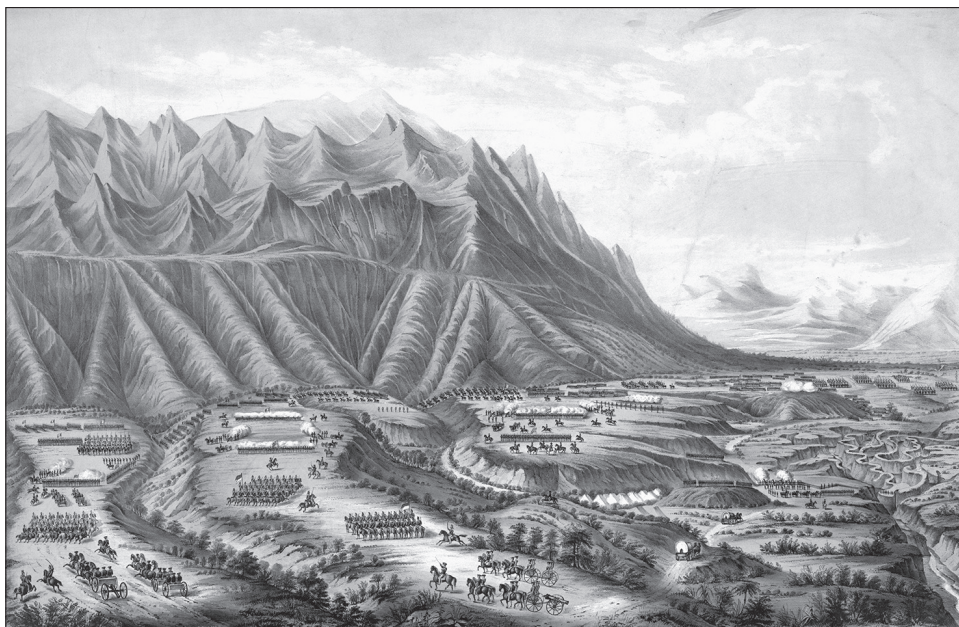
16 Wexler, 1991. 146–147.

útjáról visszatérő Frémont kapitány csapataitól és az amerikai flotta csendes-óceáni egységének parancsnokától, John D. Sloattól. Utóbbi azt hitte, hogy Frémont a washingtoni kormányzat utasítására érkezett Kaliforniába, ezért július 7-én Monterreyben a vámház épületén, július 9-én pedig Yerba Buena, vagyis a mai San Francisco főterén is felvonta az amerikai zászlót. Aznap délután Sonomában is átcserelték a medve zászlót a csillagsávos lobogóra. Így, mikorra Kearny megérkezett, csapatai szinte ellenállás nélkül vonulhattak be Kaliforniába.¹⁷

Ezalatt délen Zachary Taylor serege ismét átkelt a Rio Grandén és egymás után foglalta el az észak-mexikói településeket, köztük Matamorost és Camargót. Nuevo León fővárosánál, Monterreynél azonban Pedro Ampudia tábornok csapatainak ellenállásába ütközött, s végül csak nagy veszteségek árán tudta elfoglalni az erődített várost 1846. szeptember 25-én. Ezt követően már Santa Anna vonult ellene, de 1847. február 22–23-án a Buena Vista-i csatában egyik fél sem tudott döntő fölényhez jutni (2. kép). A mexikói tábornok ekkor úgy döntött, visszavonja seregét a fővárosba. Ezáltal gyakorlatilag feladta az északi területeket. Tíz hónap alatt az amerikai hadsereg ellenőrzése alá vonta Mexikó északi részét Matamorostól egészen San Diegóig és San Franciscóig.¹⁸

2. kép. A Buena Vista-i csata

¹⁷ Walker, 1999. 104–148.

¹⁸ Pletcher, 1973. 461–488.; Fehrenbach, 1968. 482–488.; Meinig, 1993. 145.

A vereségek nyomán a belpolitikai válság tovább nőtt Mexikóban, s az egyébként is szűkös tartalékok egyre fogyatkoztak. Gómez Farías elnök az egyház vagyonának zárolásával próbált forrást szerezni, ami óriási elégedetlenséget váltott ki és az elnök leváltásához vezetett. Santa Anna, aki korábban kubai száműzetéséből visszatérve ígéretet tett arra, hogy katonai segítséget nyújt, de a politikai hatalmat már nem akarja megragadni, az amerikai kormány megbízottainak pedig arra, hogy ha átengedik a blokád, s hazatérhet, tenni fog róla, hogy a vitatott határvidéki területet eladják az Egyesült Államoknak, mindkét ígéretét megszegte, s 1847. március 21-én magát ismételten (immár kilencedik alkalommal) elnökké nyilvánította.¹⁹

Eközben Winfield Scott tábornok 1847. március 9-én több mint tízezer fős seregével partra szállt Veracruznál. A reguláris és önkéntes egységek hadműveleteit nagymértékben segítette a későbbi polgárháborús tábornokok közül Robert E. Lee, Ulysses S. Grant és Thomas „Stonewall” Jackson is. A mexikóiakat Juan Morales tábornok vezette, aki három és fél ezer katonájával hőiesen védte az ostrom alá vett várost, de végül 1847. március 29-én megadásra kényszerült. Közel háromezres katonája vesztette életét – amerikai oldalon sokan nem a harcok, hanem az ostrom alatt kitört sárgaláz miatt. Ezek után Scott nyugat felé vonult tovább és három héttel később Cerro Gordónál vereséget mért Santa Anna seregére is. Az amerikai sereg négyszáz katonát veszített, a mexikói közel ezret, s háromezren fogságba estek.²⁰ Ezt követően Winfield Scott elfoglalta Peotét és Xalapát, majd 1847. május elsején

3. kép. A churubuscói csata

¹⁹ Pletcher, 1973. 486.; Foster, 1999. 111.

²⁰ Eisenhower, 1990. 295.

4. kép. Chapultepec várának ostroma

Mexikó második legnagyobb városát, a nyolcvanezres Pueblát. Innen közel három hónap múlva indult csak tovább. Meg kellett várnia az utánpótlást mind katonákban, mind ellátmányban. Seregéből közel háromezren kerültek kórházba, nem csupán a harc közben szerzett sebesülés, hanem különböző járványok következtében is. Mexikói oldalon sem volt jobb a helyzet. A megtépázott sereg, a kormány belső vitái, az egyes területek elszakadásáról szóló híresztelések és kisebb-nagyobb lázadások hasonlóképpen kivárára készítették őket, s nem született döntés Mexikóváros megerősítéséről sem.²¹ Winfield Scott végül 1847 augusztusában indította útjuk csapatait a főváros felé. Miután benyomult a Mexikó-völgybe, Mexikóváros ellenállását több ütközetben törte meg. Győzelmet aratott Padiernánál, Contrerasnál, majd 1847. augusztus 20-án Churubuscónál (3. kép). Legendás történet, ahogyan a mexikói Nemzeti Palotát, Chapultepec várat a végsőkig védték az ott működő kadétiskola növendékei, a „Hős Fiúk” (*Los Niños Héroes*), de hiába (4. kép).²² A szeptember 13-i győzelmet követően az amerikai sereg bevonult Mexikóvárosba.

21 Pletcher, 1973. 494–498.

22 A kadétiskola növendékeinek számát ötven és száz közé teszik a történészek. Annyi bizonyos, hogy amikor parancsnokuk, Nicolás Bravo tábornok visszavonulást rendelt el, hatan inkább a hősi halált választották. Benjamin-Márquez, 1999. 99.

Ezután Santa Anna még egy utolsó kísérletet tett arra, hogy visszafoglalja Pueblát és elvágja az amerikai utánpótlás vonalát, de 1847. október közepén vere-seget szenvedett. Így kénytelen volt lemondani az elnökségről is. Winfield Scott csapatai október–november folyamán fokozatosan felszámolták a csendes-óceáni partvidék és a főváros között harcoló mexikói gerillaegységek ellenállását is. Ezzel a háború véget ért.

Mindent összevetve, már a háború kirobbanása előtt nyilvánvaló volt, hogy az Egyesült Államok mind gazdasági ereje, mind a hadsereg létszáma, tüzereje és kép-zettsége terén messze felülmúlta ellenfelét, Mexikó számára viszont kezdetben ko-moly előnyt jelentett, hogy „csupán” védekeznie kellett, s mindezt többségében sivatagos és hegyvidéki terepen. A különböző adatok alapján megállapítható, hogy a mexikóiak körülbelül hetvenezer reguláris és tíz-tizenkétezer irreguláris katonát tudtak mozgósítani, míg az amerikai önkéntes és reguláris egységekben harcolók száma hetvenöt-nyolcvanezerre tehető. Mexikói oldalon huszonötezer sebesültje és halottja volt a konfliktusnak, amerikai oldalon pedig tizenháromezer halott. Eb-ből azonban „mindössze” 1733 ember vesztette életét katonai akció során, a többi sárgalázban vagy más betegségekben hunyt el. Rajtuk kívül több mint négyezer sebesült volt, és közel kilencezren dezertáltak.

A háború lezárásakor az Egyesült Államok képviselőjében Nicholas P. Trist találkozott a mexikói ideiglenes kormány megbízottaival Mexikóváros északi negye-dében, Villa de Guadalupe Hidalgóban. A békeszerződést 1848. február 2-án írták alá. Ennek értelmében Mexikó elismerte a Rio Grandét Texas déli határaként, s át-adta a Textastól a Csendes-óceánig terjedő területeket. Cserébe az Egyesült Államok 15 millió dollárt fizetett és átvállalta az amerikaiak által a mexikói kormánnyal szem-ben támasztott követeléseket 3,25 millió dollár értékben.²³

A Mexikótól megszerzett terület, Texast is beleértve, nagyobb volt, mint az 1803-ban Napóleontól megvásárolt Louisiana territórium, vagy mint a függetlensé-gét kivívó Egyesült Államok 1787-ben, amikor alkotmányát elfogadták. Következés-képpen kielégíthette volna minden olyan amerikai igényét, aki az expanzió híve volt. Mégis, amikor Polk elnök a Szenátust a Guadalupe Hidalgó-i szerződés elfoga-dására kérte, egy tucat szenátor ellene szavazott. Ők kevesellték a megszerzett te-rületet és egész Mexikót szerették volna anektálni. A rabszolgaság kiterjesztését ellenzők szerint viszont túlságosan nagy volt a területgyarapodás, ezért ők is eluta-sították a megállapodást. Így azután a szerződést éppen hogy elfogadták a Szená-tusban, 34:14 arányban. Csupán hárommal több szavazatot kapott, mint a nemzet-közi szerződést ratifikálásához szükséges kétharmados többség.²⁴ Három hónap-pal később a mexikói kongresszus is ugyanezt tette, azzal a megjegyzéssel, hogy „a területek átengedése tulajdonképpen olyan volt, mint egy amputáció, ami szüksé-ges volt ahhoz, hogy megmentse a beteg életét”.²⁵

23 „Treaty of Guadalupe Hidalgo.” February 2, 1848. In: Israel, 1967. 733–751.; *Békeszerződés*, 2001. A békeszerződésről lásd: Perrigo, 1971. 134.; Connor, 1971. 155.; Chávez, 2000. 214.; Vázquez-Meyer, 1989. 61. Salvat-Rosas, 1986. 1806.

24 Meinig, 1993. 146.

25 Idézi Pletcher, 1973. 566.

A Guadalupe Hidalgó-i szerződés nyomán az Amerikai Egyesült Államok nyugaton és délen elérte mai határát. Csupán egy keskeny földszáv, a Gila folyótól délre eső rész hiányzott még. A ma Arizona és Új-Mexikó államhoz tartozó közel hetvenhétezer négyzetkilométernyi területet 1853-ban, az úgynevezett Gadsden-vétel révén szerezte meg az USA Mexikótól tízmillió dollárért.²⁶

A mexikói háború az amerikai historiográfiában

Az Egyesült Államokban az amerikai–mexikói háborúról közel sem született annyi munka, mint a legtöbb olyan háborúról, melyben az USA hadviselő fél volt. Erre gyakran az volt a magyarázat, hogy közvetlenül utána zajlott le a polgárháború, amely háttérbe szorította a történeteket. Olyan vélemények is voltak, melyek szerint „hódító háború” történetéről írni nem volt összeegyeztethető az amerikai történelem hagyományos felfogásával, mely az amerikai küldetésstudattal (*manifest destiny*) és a demokrácia intézményeinek elterjesztésével igazolta a nyugati terjeszkedés folyamatát. Ha pedig a nemzeti történetírás keveset foglalkozott vele, a köztudatban és a történelmi emlékezetben sem nagyon maradt nyoma. A régió történetével kapcsolatban szinte minden amerikai emlékszik Alamo ostromára, de kevesen tudják, mihez is köthető például a „Montezuma csarnokaira” történő utalás a tengerészgyalogosok himnuszában.²⁷ Igaz, az is előfordult, hogy amikor a figyelem középpontjába került a konfliktus, a vele kapcsolatos állásfoglalás heves vitákat váltott ki. Így történt ez 1962-ben, amikor Robert Kennedy egy sajtótájékoztatón a Mexikó elleni háborúval kapcsolatos kérdésre válaszolva azt mondta: „Úgy vélem, nem volt jogos. Nem hiszem, hogy büszkének lehetnénk erre az epizódra.” A kijelentés óriási felháborodást váltott ki a texasiak, a republikánusok és jó néhány történész körében is.²⁸

Annak ellenére azonban, hogy ritkán volt a figyelem középpontjában, a Mexikóval vívott háború több vitát váltott ki az amerikai historiográfiában, mint bármelyik másik. A véleménykülönbség egyik oka az volt, hogy a háború megkérdőjelezte az amerikai nép kivételességéről vallott nézeteket. Az az idealizált kép, mely szerint az Egyesült Államok népéhez egyetlen sem fogható, s amelyik mentes az Óvilág bűneitől, beleértve a más népek rovására történő terjeszkedést is, a háború ellenzőit és támogatóit egyaránt állásfoglalásra készítette. Charles H. Owen például 1908-ban a konfliktus okaival és az USA fellépésének jogosságával kapcsolatban

26 „The Gadsden Treaty.” December 30, 1853. In: Israel, 1967. 753–758. A keskeny földszáv megszerzése a délen áthaladó transzkontinentális vasút építéséhez tűnt elengedhetetlennek, a vasútvonal azonban végül nem ott épült meg.

27 A tengerészgyalogosok himnuszának kezdő sorai: „From the halls of Montezuma to the shores of Tripoli, we fight our country’s battles in the air, on land, and sea”, vagyis „Montezuma csarnokaitól Tripoli partjaiig vívjuk csatáinkat földön, vízen, levegőben”. Az 1846–1848-as háború alatt a „Halls of Montezuma” kifejezést használták az amerikai beszédekben és a sajtóban, amikor Mexikóvárosra utaltak.

28 Anderson, 1962. Idézi: Benjamin–Márquez, 1997. 102.

úgy fogalmazott: az amerikaiak bátran mondhatják gyermekeiknek, az Egyesült Államok sosem vívott igazságtalan vagy dicstelen háborút.²⁹

A véleményalkotásban fontos szerepet játszott, hogy a Mexikó elleni háború az Egyesült Államok első olyan háborúja volt, melyet egy másik ország területén vívott. Célja a már megszerzett területek biztosítása volt, vagy – ahogy az USA akkori elnöke, James K. Polk érvelt – nem volt más, mint „háború a béke elnyeréséért”.³⁰ Az amerikai szemlélet éppen ezért sokszor a terjeszkedő politika igazolását tükrözte, akár levelek, naplók, akár korabeli újságcikkek hangvételét vizsgálta a történész. Eugene W. Hollon 1961-ben megjelent munkájában Texas Mexikótól történő elszakadása és amerikai annexiója kapcsán is azt állapította meg, hogy az gyökeresen megváltoztatta az amerikai történelmet, s az amerikai népet még inkább ráébresztette, mi a küldetése.³¹ A köztársasági elvek, a patrióta érzelmek, a küldetéstudat, s egyfajta önigazolás, az amerikai identitás megfogalmazódása volt az, amire Orlando Martínez, Gene M. Brack és Robert W. Johannsen helyezte a hangsúlyt az 1970–1980-as években az amerikai nézőpont megrajzolásakor.³² Johannsen szerint a 19. század közepének amerikai lakossága számára a háború nem csupán a kételkedő világnak jelezte a fiatal állam erejét és küldetését. A korabeli újságok, melyek folyamatosan és részletesen tudósítottak az eseményekről, arról is tanúskodnak, hogy a háború egyfajta ablakot nyitott a világra, s az amerikai publikum számára lehetőséget nyújtott arra, hogy jobban megismerje a tőlük oly sok tekintetben különböző szomszédos ország lakóit. A haditudósítások és egyéb sajtóhírek, az úti beszámolók és levelek határtalan optimizmusról, felfokozott patrióta érzelmekről és a küldetéstudat megerősödéséről árulkodnak.

Hasonlóképpen az amerikai terjeszkedés elkerülhetetlen következményeként mutatta be a konfliktust Karl Jack Bauer.³³ Főként hadtörténeti szempontból vizsgálta az eseményeket, részletesen ismertette az erőviszonyokat, a szemben álló felek erősségeit és gyengeségeit csakúgy, mint a nagyszámú önkéntes részvételének következményeit, a seregek szervezésének, felszerelésének, utánpótlásának problémáit, a civil lakossághoz való viszonyukat, a mexikói gerillák tevékenységét és a háború lezárásakor folytatott tárgyalásokat. Az Egyesült Államok egykori elnökének fia, John S. D. Eisenhower szintén a hadi eseményekre, a két legfontosabb hadművelet elemzésére helyezte a hangsúlyt munkájában, ugyanakkor bemutatta a háború politikai és diplomáciai vetületét is, kiemelve James K. Polk szerepét az amerikai terjeszkedés kiteljesítésében. Ezzel együtt azt is megjegyezte, hogy a „háború árnyéka sokáig rávetődött a kétoldalú kapcsolatokra”.³⁴ Sam W. Haynes művében viszont már az amerikai elnök megítélése állt a középpontban, de az expanzió melletti elkötelezettség vizsgálatán kívül a nyugati terjeszkedés okait, hajtóere-

29 Owen, 1908. 8–9.

30 „Polk’s message on War with Mexico.” May 11, 1846. In: Commager, 1973. 311.

31 Hollon, 1961. 123.

32 Martínez, 1975; Brack, 1975; Johannsen, 1985.

33 Bauer, 1974.

34 Eisenhower, 1990. 374.

jét és jellegzetességeit, a gazdasági, társadalmi és politikai összefüggéseket is bemutatta.³⁵

A Polk-kormányzat bírálói és a háború ellen tiltakozók ugyanakkor arra hivatkoztak, hogy az USA eltért az alapító atyák által képviselt elvektől és értékektől, s történelme a Nagy-Britanniával vívott függetlenségi háború óta egyáltalán nem volt békésebb, mint bármely más ország története.³⁶ Robert H. Hine elemzéséből kiderül, hogy az expanzióellenesség főként az abolicionisták érvelésében jelent meg, akik nem nézték jó szemmel az Egyesült Államok délnyugati terjeszkedését, ami az Unióban a rabszolgatartó államok felé tolt el az oly nehezen fenntartott egyensúlyt. A közvélemény egy része viszont a másik szélsőséges vélemény híve volt, nevezetesen, szívesen látták volna, ha az USA egész Mexikóra kiterjeszti fennhatóságát.³⁷

A Mexikóval vívott háborúról szóló amerikai historiográfia alapján elmondható, hogy sokféle tényező befolyásolta, miként ítélték meg az Egyesült Államok szerepét a konfliktus kirobbantásában, s az, hogy éppen ártatlannak vagy bűnösnek tartották-e, nagyban függött a véleményalkotók politikai nézeteitől is.

Szép számmal voltak olyan szerzők is, akik pártatlanul próbálták bemutatni az eseményeket. Közéjük tartozott például David M. Pletcher, Norman A. Graebner és Thomas D. Hall.³⁸ David Pletcher a *The Diplomacy of Annexation: Texas, Oregon, and the Mexican War* című nagyszabású monográfiájában számos olyan tényezőt elemzett, amely a nyugati terjeszkedés időszakában fontos szerepet játszott. Érvelését kiterjedt forrásbázisra alapozta. Texas annexiója és a délnyugati területek megszerzése kapcsán részletesen vizsgálta a rabszolgaság kiterjesztésével kapcsolatos korabeli vitákat, különös tekintettel John C. Calhoun érvelésére. Pletcher kiemelte, hogy bár a demokrata párti politikus, aki az Egyesült Államok frissen kinevezett külügyminisztere is volt, 1844-ben egyértelműen támogatta Texas felvételét az Egyesült Államokba, később azonban tartózkodó álláspontot foglalt el mind a háborút, mind az annak kapcsán felmerülő expanziós terveket illetően.³⁹ Polk elnök motivációinak és döntéseinek vizsgálata során Pletcher rámutatott az amerikai elnök számos hibájára, ugyanakkor arra is, hogy négyéves időszaka alatt a beiktatási beszédében felvázolt összes célt megvalósította, legyen az Kalifornia megszerzése, az Oregon-kérdés rendezése, vagy épp a protekcionista vámok csökkentése.⁴⁰ Véleménye szerint Polk legfőbb célja nem az volt, hogy a területi terjeszkedés érdekében háborút viseljen Mexikóval, hanem sokkal inkább az, hogy olyan pozícióra tegyen szert, amelyből már könnyebben tárgyalhatott akár a mexikóikkal, akár Nagy-Britanniával.⁴¹ Az amerikai kontinensen felmerülő brit és francia érdekek

35 Haynes, 1997.

36 Lásd például: Price, 1967. 8.

37 Hine, 1984.

38 Pletcher, 1973; Graebner, 1980; Hall, 1989.

39 Pletcher, 1973. 136–138., 141–144., 180–182. John C. Calhoun politikájáról és az amerikai–mexikói háborúval kapcsolatos állásfoglalásáról magyarul lásd: Vajda, 2018.

40 Pletcher, 1973. 236–237., 262–264., 269–272., 305–309., 592–597., 609–611.

41 Pletcher, 1973. 344–347., 597–602.

elemzése kapcsán a szerző külön hangsúlyt fektetett az akkoriban igen törekeny erőegyensúly fenntartására tett kísérletek bemutatására és a nagyhatalmi politika kérdéseire.⁴²

Thomas Hall az eredetileg a Spanyol Birodalomhoz tartozó, amerikai szempontból délnyugati, hispán szempontból északnyugati régió történetét Immanuel Wallerstein világgazdasági rendszerről alkotott elméletének keretében helyezte el. Új-Mexikó helyzetének elemzésekor a terület periférijellegét mutatja be, s kiemelte, hogy a kialakuló kereskedőréteg nem csupán a birodalom központjához kötődött, hanem földvásárlás és árucseré révén egyre szorosabb kapcsolatokat épített ki a szomszédos Egyesült Államokkal is. A gazdasági kapocs és a határvidéken élő amerikai telepésekkel kötött házasságok következtében a terület fokozatosan kikerült Új-Spanyolország, illetve Mexikó vonzásköréből, és az USA befolyása alá került. Véleménye szerint a folyamatot tulajdonképpen csak betetőzte a háború, melynek nyomán Új-Mexikó végérvényesen az Egyesült Államok része lett, mely minden korábbinál hatékonyabban aknáztta ki a régió erőforrásait. Ezzel együtt a vidék periférijellege megmaradt, s meg tudta őrizni kultúráját, mely az őslakos indián, a hispán és az amerikai kultúra sajátos keveréke volt (és az is maradt).⁴³

Számos szerző hangsúlyozta, hogy Mexikó belső gyengesége, a gazdasági és politikai válságok sorozata is fontos szerepet játszott az amerikaiak katonai fellépésében. Mások szerint viszont éppen a belső stabilitás hiánya tette merevebbé és ellenségesebbé Mexikót, s vezetett a háború kitöréséhez. Az amerikai történészek közül többen rámutattak arra, hogy Mexikó az északnyugati határvidékére egyébként is kevesebb figyelmet tudott fordítani. A helyi és a központi kormányzat gyengesége pedig, a gazdasági válságokkal karöltve, már korábban elidegenítette a régióban élőket az anyaországtól, és egyre inkább az Egyesült Államok vonzáskörébe sodorta. Mindez persze azt is jelezte, hogy a két ország kutatói fel- és elismerték, kölcsönösen felelősség terhelve mindkét felet a háború kirobbanásáért.⁴⁴

A szerzők többsége a háború következményeit is vizsgálta. Az a területi változás, amit eredetileg nagy győzelemként értékelték az amerikaiak és területvesztésgként a mexikóiak, a későbbiekben történtek fényében más megítélés alá került. Így voltak, akik azt hangsúlyozták, hogy a Mexikóval vívott háború és a rabszolgatartó területek kiterjesztése a megosztottság elmélyüléséhez vezetett az Egyesült Államokban, ami végül véres polgárháborúba torkollt.⁴⁵ Ugyanakkor, érveltek mások, Mexikó számára fájdalmas volt a vereség, de talán szükséges a nemzet újjáéledéséhez, az 1850-es és 1860-as évek reformidőszakához.

42 Pletcher, 1973. 602–609.

43 Hall, 1989. 235–261.

44 Weber, 1982. 273–276.

45 Henderson, 2007.

A háború a mexikói historiográfiában

Az Egyesült Államokkal vívott háború mélyen beleivódott a mexikói nemzeti tudatba. A mexikóiak történelmi emlékezetében a konfliktus úgy él, mint amelynek során az amerikai seregek lerohanták országukat, elfoglalták fővárosukat, majd elvették területük több mint felét. Minden év szeptember 13-án Mexikó megemlékezik a *Niños Heroes*ről, Chapultepec fiatal védőiről, akik a mexikói fiatalok számára is példaképek lehetnek. Mexikóvárosban a ceremónia a tiszteletükre állított emlékmű előtt zajlik, melyet szimbolikusan a Haza Oltárának hívnak (*El Altar a la Patria*). Ezt a függetlenség emlékművével együtt szinte mindegyik államfő megkoszorúzza, aki hivatalos látogatásra Mexikóba megy.

Annak ellenére azonban, hogy a történelmi emlékezetben milyen helyet foglal el a háború, sokkal kevesebb munka született róla, mint a mexikói történelem más eseményeiről. Ahogy Josefina Vázquez írta, a mexikói historiográfia „szinte szisztematikusan megfeledezett az 1821 és 1855 közötti időszakra”.⁴⁶ Hasonló a helyzet az átfogó történelmi munkákkal és az iskolai tankönyvekkel is.⁴⁷ A háború kitörésének előzménye és kimenetele magyarázat lehet arra – bár nem igazolja –, hogy miért nem tanulmányozták jobban ezt az időszakot. Az amerikai invázió, a katonai vereség, majd a nagyarányú területi veszteség kellően fájdalmas oka lehet annak, miért kerültek a témát. A kutatást az is nehezíti, hogy a háborút Mexikó történetének egyik legkritikusabb és legzűrzavarosabb időszakában vívták.

Az első kísérlet a háború okainak, lefolyásának és következményeinek magyarázatára a korabeli szemtanúk vagy éppen a résztvevők, a hadsereg tagjai, a diplomaták és a politikusok részéről történt.⁴⁸ Munkáik sok esetben politikailag elfogultak, attól függően, hogy a szerzők a mexikói belpolitikai vitákban milyen álláspontot foglaltak el. Ezért óvatosan kell kezelni az események általuk leírt megítélését. Azzal kapcsolatban azonban kétségtelenül első kézből származó információt adnak, hogy mekkora traumát jelentett Mexikónak a háború. Ezenkívül a korabeli írások azért is fontosak, mert kiindulópontot jelentettek a konfliktus későbbi értelmezéséhez, vagy éppen újraértelmezéséhez.

Ha a mexikói historiográfia egészét nézzük, néhány általános megállapítást mindenképpen tehetünk a háború megítélésével kapcsolatban. Egyrészt, a mexikói történészek szinte kivétel nélkül az amerikai expanziót jelölték meg elsődleges okként. Ezt azonban számos tényező figyelembevételével, különbözőképpen árnyalták. A korai munkákban például csupán az Egyesült Államok területi ambícióira tettek utalást, s ezt magának az amerikai népnek a természetével magyarázták.⁴⁹

46 Vázquez, 1972. 11.

47 A spanyol nyelven megjelent historiográfiai összefoglalók közül talán a legjobb elemzés: Vázquez, 1972. Az angolul megjelent művek közül a legátfogóbb képet Cecil Robinson antológiájából kaphatjuk: Robinson, 1989.

48 Például: Otero, 1848; Alcaraz et al., 1848. Utóbbi munkát 1850-ben angol nyelvre is lefordította Albert C. Ramsey: Alcaraz et al., 1850.

49 Lásd például: Alcaraz et al., 1848.

A későbbiekben sok esetben átvették az amerikai historiográfiából is ismert, a rab-szolgotartó államok „összeesküvésére” alapozott tételt, és elsősorban a déli államok és a Demokrata Párt területi igényeit és szerepét hangsúlyozták.⁵⁰ Az újabb elemzésekben az amerikai terjeszkedést sokkal összetettebb gazdasági, társadalmi és kulturális jellegzetességek következményeként magyarázták, melyek az USA gyarmati múltjából is eredtek. Szerintük ezek a körülmények befolyásolták a politikai állásfoglalásokat is, erkölcsi igazolást pedig a *manifest destiny* ideológiájában találtak.⁵¹ Emellett minden mexikói szerző kiemelte az amerikai elnök, James K. Polk szerepét is.

Sokan rámutattak Mexikó belső problémáira is, amikor magyarázatot kerestek arra, hogy miért nem tudott az ország megfelelő választ adni az amerikaiak kihívására. Itt is találni azonban eltéréseket. Eleinte a történészek a Liberális és a Konzervatív Párt militáns elemeit hibáztatták és azokat a terveket bírálták, melyeket a mexikói állam konszolidálására dolgoztak ki.⁵² Ezenkívül az egyes politikai csoportosulások mögött lévő társadalmi bázis szerepére és felelősségére is felhívták a figyelmet, egyúttal – saját politikai beállítottságuktól függően – az egyes politikai vezetők felelősségét is megjelölték. Santa Anna elnököt minden irányzat hibáztatta, sőt személyét gyakran az összeesküvés részének is tekintették, aki csak saját érdekeit tartotta szem előtt, melyekért még az ország területének egy részéről is hajlandó volt lemondani. Az újabb elemzések is említést tesznek a politikai és társadalmi megosztottságról és felelősségről, de a hangsúlyt inkább a gazdasági nehézségekre és az ország nemzetközi elszigeteltségére helyezik.⁵³

A háború kirobbanásának közvetlen okaként a történészek általában négy fontos tényezőt emeltek ki: Texas annexióját, az Új-Mexikó és Kalifornia megszerzésére irányuló amerikai próbálkozásokat, az amerikai állampolgárok Mexikóval szemben fennálló követeléseit, valamint azt, hogy John Slidell küldetésével kapcsolatban milyen „hátsó szándék” vezette az amerikai kormányzatot. Texas annexióját illetően a mexikói történészek több-kevesebb hangsúlyt fektettek az Adams–Onís-szerződésig visszamenő amerikai igényekre.⁵⁴ Ugyanakkor elismerték a mexikói kormányzat hibáját is, mely először tágra nyitotta a kaput a bevándorlás, többek között az amerikai telepesek előtt, majd korlátozni próbálta azt. A Santa Anna által végrehajtott centralista fordulat pedig már nem hagyott lehetőséget a tárgyalásra, ezáltal viszont lehetetlenné tette Mexikó számára, hogy visszaszerezze Texast, de azt is, hogy elismerje függetlenségét.

Abban minden történész egyetért, hogy az annexió és az, hogy az amerikai kormány a Rio Grande folyót tekintette Texas határának, egyszerre volt törvénytelen és provokatív. Abban is hosszú ideje egyetértés van, hogy az USA meg akarta

50 Sierra, 1957.

51 Pahissa, 1987. Márquez, 1975; Mares, 1957.

52 Lásd például: Márquez, 1975.

53 Vázquez–Meyer, 1989; Vázquez, 1990.

54 Az 1819-es Adams–Onís-szerződés, vagy más néven transzkontinentális szerződés keretében Spanyolország lemondott Floridáról, cserébe pedig az Egyesült Államok Texasról. Ennek ellenére az amerikai kormányzat igyekezett Texasra formált igényét egészen Louisiana megvásárlásáig, azaz 1803-ig visszavezetni.

szerezni Kaliforniát és az új-mexikói területeket, akár vásárlás, akár hódítás révén. Ezt a nézetet támasztja alá az amerikai diplomaták által tett ajánlatok sora és Thomas A. Jones 1842-es kísérlete Monterrey elfoglalására. Az is elfogadott álláspont, hogy Polk elnök, miután a mexikóiak nem voltak hajlandók lemondani a területről, a provokációt választotta és erőszakkal szerezte meg. Így azután mexikói szemzőből nézve a háború elsősorban „intervenció” és „hódítás” volt.⁵⁵

A mexikói történészek azt is hangsúlyozták, hogy kormányuk megpróbálta rendezni az amerikai polgárokkal szemben fennálló tartozásokat, annak oka pedig, hogy Mexikó nem tudott fizetni, az ország törekeny gazdasági helyzetében kereendő. Akárhogyan is, de a kártérítési igényeket sokan úgy tekintették, hogy rajtuk keresztül nyomást lehetett gyakorolni Mexikóra, először azért, hogy adja el területeit, ezt követően pedig a háború igazolására. Ehhez kapcsolódóan sokan úgy vélték, hogy Slidell azon kezdeményezéseit, melyek a konfliktusok tárgyalásos úton történő rendezésére irányultak, csupán diplomáciai trükknek lehetett tekinteni, hasonlóan a kártérítési követelések révén való nyomásgyakorláshoz.

A háború kimenetelével kapcsolatban sokan vallották azt, hogy az ország felének kényszerű átadásával Mexikó a további fejlődés lehetőségét is elveszítette. Többen arra helyezték a hangsúlyt, hogy ez mekkora sérelmet ejtett a nemzeti büszkeségen. Mások szerint pedig a háborúban elszenvedett vereség és a területi veszteség legalább annyira meghatározó tényezőnek bizonyult a politikai alternatívák újrafogalmazásában és a mexikói állam konszolidálásában, mint amennyire a nemzeti érzések újjáéledésének katalizátora is volt.

Összegzés

Csupán két év telt el az Adams–Onís-szerződés aláírása után, mely megállapította a határt a Mexikói-öböltől a Csendes-óceánig, s az Amerikai Egyesült Államok egy új országgal lett szomszédos. Egy olyan állammal, amely nevében és politikai berendezkedésében őt modellezte: a Mexikói Egyesült Államokkal. Ezzel új korszak kezdődött az amerikai nemzetközi kapcsolatokban, az angol-amerikai és hispán-amerikai viszonyában. Mire harminc évvel később a korszak első fázisa lezárult, a köztük lévő határvonal és politikai kapcsolatok alapvetően megváltoztak.

A korszak kezdetén a két köztársaság területe majdnem ugyanakkora volt: az USA körülbelül 4,5 millió négyzetkilométer, Mexikó 4,4 millió négyzetkilométer. Még népességük nagysága sem tért el jelentősen: az 1820-as népszámlálás adatai szerint az Amerikai Egyesült Államoké 9,6 millió fő, Mexikóé különböző becslések alapján körülbelül 6,2–6,5 millió fő volt. A következő harminc év alatt annexió, háború és vásárlás révén az USA közel 2,5 millió négyzetkilométer mexikói területet szerzett meg, s kísérletet tett arra, hogy még ennél is többet vegyen el. Az Egyesült Államok ilyen nagymértékű gyarapodása és Mexikó területének ilyen mértékű csökkenése mélyreható változásokat eredményezett a kontinensen betöltött szere-

⁵⁵ Vázquez-Meyer, 1989.

püket és potenciáljukat illetően. Még akkor is, ha az átadott területen viszonylag kicsi volt a mexikói népesség aránya. Az USA harminc év alatt bekövetkezett demográfiai növekedése azt eredményezte, hogy 1850-re háromszor több, szám szerint 23 millió lakosa volt, szemben Mexikó 7,5-8 millió lakosával.⁵⁶ Bár a mexikói háborúban aratott győzelem még nem tette az Egyesült Államokat nagyhatalommá, mégis olyan elmozdulás történt az amerikai erőviszonyokban, amivel már a kontinensen kívül is számolni kellett.

Az amerikai-mexikói háború történetével foglalkozó kutatók az 1970–1980-as évektől kezdték újraértékelni az eseményeket, s figyelembe venni azt a sokféle tényezőt és okot, ami a konfliktushoz vezetett. Abban a legtöbb történész egyetértett, s ez igaz a közelmúltban megjelent munkákra is, hogy az 1840-es évek közepén mindkét ország választóvonalhoz érkezett. A háborút megelőzően az USA és Mexikó is elhúzódó válsággal küzdött, amelyet olyan gazdasági és társadalmi problémák és politikai kérdések okoztak, amelyek megoldatlanok maradtak a függetlenségi háborúkat követően is. Az 1846 és 1848 között megvívott háború még jobban felszínre hozta az addigi különbségeket és konfliktusokat, s bizonyos tekintetben elősegítette megoldásukat is. A békekötés után mindkét országban tovább éleződtek a belső ellentétek, majd a konfrontálódást követően végül megoldás született. Valószínűleg véletlen, hogy mindkét országban körülbelül egy időben. Az Egyesült Államokban ezt a polgárháború hozta el, Mexikóban pedig az 1858 és 1867 közötti reformháború és a francia beavatkozás.

Forrás- és irodalomjegyzék

1. Kiadott források és szakirodalom

Alcaraz

1848 Alcaraz, Ramón et al.: *Apuntes para la historia de la guerra entre México y los Estados Unidos*. México, 1848.

1850 Alcaraz, Ramón et al.: *The Other Side: Or, Notes for the History of the War between Mexico and the United States*. Translated from the Spanish, and edited, with notes by Albert C. Ramsey. New York, 1850.

Anderson

1962 Anderson, David: Robert Kennedy Shocks Texans by Questioning Mexican War. In: *New York Times*, March 5, 1962.

Bauer

1974 Bauer, Karl Jack: *The Mexican War, 1846–1848*. New York, 1974.

Békeszerződés

2001 *Békeszerződés az Amerikai Egyesült Államok és a Mexikói Köztársaság között*. Ford. és s. a. r. Kökény Andrea. Szeged, 2001. (Documenta Historica, 52.)

⁵⁶ Meinig, 1993. 128.

Benjamin–Márquez

1997 Benjamin, Thomas–Márquez, Jesús Velasco: The War between the United States and Mexico, 1846–1848. In: *Myths, Misdeeds, and Misunderstandings. The Roots of Conflict in U.S. – Mexican Relations*. Eds.: Rodríguez O., Jaime E.–Lepp, Kathryn Vincent. Wilmington, Del., 1997. 97–124.

Borneman

2008 Borneman, Walter R.: *Polk. The Man Who Transformed the Presidency and America*. New York, 2008.

Brack

1975 Brack, Gene M.: *Mexico Views Manifest Destiny, 1821–1846. An Essay on the Origins of the Mexican War*. Albuquerque, 1975.

Chávez

2000 Chávez, Alicia Hernández: *México. Breve historia contemporánea*. México, 2000.

Commager

1973 *Documents of American History*, Vol. I. To 1898. Ed.: Commager, Henry Steele. Englewood Cliffs, New Jersey, 1973.

Connor

1971 Connor, Seymour V.: *Texas. A History*. Arlington Heights, Ill., 1971.

Eisenhower

1990 Eisenhower, John S. D.: *So Far from God: The U.S. War with Mexico, 1846–1848*. New York, 1990.

Fehrenbach

1968 Fehrenbach, Theodore Reed: *Lone Star: A History of Texas and the Texans*. New York, 1968.

Foster

1999 Foster, Lynn V.: *Mexikó története*. Bp., 1999.

Graebner

1980 Graebner, Norman A.: The Mexican War: A Study in Causation. In: *Pacific Historical Review*, 49. (1980) 3. sz. 405–426.

Greenberg

2012 Greenberg, Amy S.: *A Wicked War: Polk, Clay, Lincoln, and the 1846 U.S. Invasion of Mexico*. New York, 2012.

Hall

1989 Hall, Thomas D.: *Social Change in the Southwest, 1350–1880*. Lawrence, 1989.

Haynes

1997 Haynes, Sam W.: *James K. Polk and the Expansionist Impulse*. New York, 1997.

Henderson

2007 Henderson, Timothy J.: *A Glorious Defeat: Mexico and Its War with the United States*. New York, 2007.

Hine

1984 Hine, Robert H.: *The American West: An Interpretive History*. 2nd ed. Boston, 1984.

Hollon

1961 Hollon, Eugene W.: *The Southwest: Old and New*. New York, 1961.

Israel

1967 *Major Peace Treaties of Modern History, 1648–1967*. Vol. II. Ed.: Israel, Fred L. New York, 1967.

Johannsen

1985 Johannsen, Robert W.: *To the Halls of the Montezumas: The Mexican War in the American Imagination*. New York, 1985.

Magyarics

2014 Magyarics Tamás: *Az Egyesült Államok külpolitikájának története. Mítosz és valóság: érdekek és értékek*. Bp., 2014.

Mares

1957 Mares, José Fuentes: *Genesis del expansionismo norteamericano*. México, 1957.

Márquez

1975 Márquez, Jesús Velasco: *La guerra del 47 y la opinión pública (1845–1848)*. México, 1975.

Martínez

1975 Martínez, Orlando: *The Great Landgrab: The Mexican–American War, 1846–1848*. London, 1975.

Meinig

1993 Meinig, Donald William: *The Shaping of America. A Geographical Perspective on 500 Years of History*. Vol. 2. *Continental America, 1800–1867*. New Haven–London, 1993.

Nevin

1975 Nevin, David: *The Texans*. New York, 1975.

Otero

1848 Otero, Mariano: *Consideraciones sobre la situacion politica y social de la republica mexicana en el ano 1847*. Mexico, 1848.

Owen

1908 Owen, Charles H.: *The Justice of the Mexican War: A Review of the Causes and Results of the War, with a View to Distinguishing Evidence from Opinion and Inference*. New York, 1908.

Pahissa

1987 Pahissa, Moyano: *México y los Estados Unidos. Origenes de una relación, 1819–1861*. México, 1987.

Perrigo

1971 Perrigo, Lynn I.: *The American Southwest. Its People and Cultures*. Albuquerque, 1971.

Pletcher

1973 Pletcher, David M.: *The Diplomacy of Annexation: Texas, Oregon, and the Mexican War*. Columbia, 1973.

Price

1967 Price, Glenn W.: *Origins of the War with Mexico: The Polk–Stockton Intrigue*. Austin, 1967.

Richardson

1943 Richardson, Rupert Norval: *Texas. The Lone Star State*. New York, 1943.

Robinson

1989 Robinson, Cecil: *The View from Chapultepec: Mexican Writers on the Mexican–American War*. Tucson, 1989.

Rodríguez O.–Lepp

1997 *Myths, Misdeeds, and Misunderstandings. The Roots of Conflict in U.S.–Mexican Relations*. Eds.: Rodríguez O., Jaime E.–Lepp, Kathryn Vincent. Wilmington, Del., 1997.

Salvat–Rosas

1986 Salvat, Juan–Rosas, José Luis: *Historia de México*. T. 10. *Guerra y crisis*. México, 1986.

Sierra

1957 Sierra, Justo: *Evolución política del pueblo mexicano*. México, 1957.

Vajda

2018 Vajda Zoltán: „Mexikó számunkra a tiltott gyümölcs.” John C. Calhoun, a mexikói háború és a korlátozott expanzió ideológiájának természetrajza. In: *Világtörténet*, 8. (40.) (2018) 1. sz. 45–66.

Vázquez

1972 Vázquez, Josefina Zoraida: *Mexicanos y norteamericanos ante la guerra del 47*. México, 1972.

1990 Vázquez, Josefina Zoraida: *México y el mundo: Historia de sus relaciones exteriores*. Vol. 1. México, 1990.

Vázquez–Meyer

1989 Vázquez, Josefina Zoraida–Meyer, Lorenzo: *México frente a Estados Unidos, un ensayo histórico, 1776–1980*. México, 1989.

Wallace–Vigness

1963 *Documents of Texas History*. Eds.: Wallace, Ernest–Vigness, David M. Austin, 1963.

Weber

1982 Weber, David J.: *The Mexican Frontier, 1821–1846. The American Southwest under Mexico*. Albuquerque, 1982.

Wexler

1991 *Westward Expansion. An Eyewitness History*. Ed.: Wexler, Sanford. New York–Oxford, 1991.

ANDREA KÖKÉNY

THE 1846–1848 U.S.–MEXICAN WAR AND ITS INTERPRETATIONS

The 1846–1848 War between the United States of America and Mexico was a crucial event in the relationship of the two countries. It has had a long-lasting impact not only on their bilateral relations, but also on their history. In the Treaty of Guadalupe Hidalgo, signed on February 2, 1848, Mexico was forced to cede half of its territory (2.4 million square kilometres) to the United States. The paper discusses the causes, the course, and the consequences of the war as well as its interpretations in American and Mexican historiography and thus move beyond the misunderstandings, blames, exaggerations, and myths that have often characterized the views about the conflict.

CONTENTS

1848 – A Turning Point in the New World (Andrea Kökény)	1
<i>Studies</i>	
István János Molnár: 1848 in Canada: The Establishment of the Responsible Government	5
Andrea Kökény: The 1846–1848 U.S.–Mexican War and Its Interpretations	23
Zoltán Vajda: “Mexico to Us is the Forbidden Fruit”: John C. Calhoun, the Mexican War, and the Nature of the Ideology of Restricted Imperialism	45
Péter Hahner: The Historical Importance of the 1848 California Gold Rush	67
Katalin Jancsó: A Hungarian Soldier in Peru: Charles Kossuth and His Descendants	79
<i>Echo</i>	
Zsuzsanna Csikós: A Wanderer on Hispanic Paths: An Exhibition Dedicated to the Memory of Ádám Anderle	95
<i>Commemoration</i>	
In memoriam Ádám Anderle (1943–2016) (Ágnes Judit Szilágyi)	101
<i>Book Reviews</i>	
A Wanderer on Hispanic Paths (Eszter Katona)	105
Revolution in the French Antilles (Lukács Krajcsír)	108
History of Canada (Zsolt Palotás)	112
The Republic of Love (Csaba Lévai)	116
The “War after the War” 1919–1933 (András Bakó)	121
<i>Workshop</i>	
Orsolya Varró: Agreement between William, Duke of Aquitaine, and Hugh the Chiliarch: A Unique Text from 11-Century France	125
Anna Romsics: Forms of Conflict Management in Francia in the Ninth to Eleventh Century	153

Ára: 600 Ft
Előfizetőknek: 500 Ft

TERJESZTI A MAGYAR POSTA

Előfizethető személyesen a postahelyeken és a kézbesítőknél, vagy a Központi Hírlap Iroda zöldszámán: 06-80/444-444, e-mailen: hirlapelofizetes@posta.hu, faxon: 1-303-3440, vagy levélben a Magyar Posta Zrt. Központi Hírlap Iroda, Budapest 1008 címen.

Számonként megvásárolható az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetében (1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4., telefon: 224-6700/4624, 4626 mellék), illetve a Penna Bölcsész Könyvesboltban (1053 Budapest, Magyar utca 40., telefon: 06 30/203-1769).

A Világtörténet 2018-as évfolyamának megjelenését a Magyar Tudományos Akadémia és a Nemzeti Kulturális Alap támogatja

nka
Nemzeti Kulturális Alap